

EUROPARÅDET
MINISTERKOMITEEN

**Ministerkomiteens rekommandasjon Rec(2006)2
til medlemsstatene
om de europeiske fengselsreglene¹**

*(vedtatt av ministerkomiteen 11. januar 2006
på det 952. møtet mellom ministerrepresentantene)*

Under henvisning til bestemmelsene i artikkel 15.b i Europarådets vedtekter anbefaler ministrene,

som tar hensyn til Den europeiske menneskerettighetskonvensjon og rettspraksis ved Den europeiske menneskerettighetsdomstol,

som også tar hensyn til det arbeid som er utført av Den europeiske komité for forebyggelse av tortur og umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff, og særlig til de standarder den har utviklet i sine generelle rapporter,

som gjentar at ingen skal berøves friheten unntatt som en siste utvei og i samsvar med en prosedyre fastsatt ved lov,

som understreker at det ved fullbyrdelsen av fengselsstraffer og i behandlingen av innsatte må tas hensyn til de krav som stilles til trygghet, sikkerhet og disiplin, samtidig som forholdene i fengselet må være slik at menneskets verdighet ikke blir krenket og at de innsatte tilbys meningsfulle yrkesrelaterte aktiviteter og behandlingsprogrammer og dermed står rustet til å bli gjenopptatt i samfunnet,

som anser det som viktig at Europarådets medlemsstater fortsetter å oppdatere og overholde felles prinsipper for fengselspolitikken,

som videre mener at overholdelse av slike felles prinsipper vil styrke det internasjonale samarbeidet på området,

som merker seg de betydelige sosiale endringene som har skjedd og som har hatt innflytelse på viktige utviklingstrekk i strafferettspleien i Europa de to siste tiårene,

som på ny gir sin tilslutning til de standarder som er nedfelt i rekommandasjonene fra Europarådets ministerkomité angående konkrete forhold ved fengselspolitikk og fengselspraksis, særlig nr. R(89) 12 om opplæring i fengsel, nr. R (93) 6 om fengselsmessige og kriminologiske sider ved bekjempelsen av overførbare sykdommer som AIDS og tilknyttede helseproblemer i fengsel, nr. R(89) 12 om ansatte som har befattning med gjennomføringen av sanksjoner og tiltak, nr. R(98) 7 om etiske og organisatoriske sider ved helseomsorg i fengsel, nr. R (99) 22 om overbelegg i fengslene og oppblåsning av fengselspopulasjonen, Rec(2003)22 om prøveløslatelser og Rec(2003)23 om fengselsadministrasjoners håndtering av livstids- og andre langtidsdømte,

som minner om De forente nasjoners standard minstekrav til behandling av innsatte,

som finner at ministerkomiteens rekommandasjon nr. R (87) 3 om fengselsreglene trenger en grundig revisjon og ajourføring for å gjenspeile utviklingen innen strafferettspolitik, straffeutmåling og generell fengselsforvaltning i Europa,

at medlemsstatenes regjeringer

- innretter sin lovgivning, politikk og praksis etter reglene i vedlegget til denne rekommandasjon, som erstatter ministerkomiteens rekommandasjon nr. R (87) 3 om de europeiske fengselsreglene,

- sørger for at denne rekommandasjon med medfølgende tekstkommentarer oversettes og spres til flest mulig, spesielt blant rettsmyndigheter, fengselsansatte og individuelle innsatte.

Vedlegg til rekommandasjon Rec(2006)2

Del I

Grunnprinsipper

1. Alle som berøves friheten, skal behandles på en måte som ivaretar deres menneskerettigheter.
2. Personer som berøves friheten, beholder alle rettigheter som de ikke på lovlig måte blir fratatt ved den beslutning som dømmer dem til fengsel eller varetekt.
3. Personer som berøves friheten, skal bare underlegges det minimum av restriksjoner som er nødvendig og som står i forhold til restriksjonenes rettmessige formål.
4. Ressursmangel rettferdiggjør ikke soningsforhold som krenker de innsattes menneskerettigheter.
5. Livet i fengsel skal være mest mulig jevngodt med de positive sidene ved livet utenfor.
6. All fengslig forvaring skal administreres på en måte som legger forholdene til rette for at de som er berøvet friheten, kan bli reintegrert i det frie samfunn.
7. Det skal legges til rette for samarbeid med sosiale tjenester utenfor fengselet, og i størst mulig grad også for at sivilsamfunnet kan engasjere seg i fengselslivet.
8. Fengselsansatte utfører en viktig offentlig tjeneste, og deres rekruttering, opplæring og arbeidsforhold skal sette dem i stand til å gi innsatte omsorg av høy kvalitet.
9. Alle fengsler skal være gjenstand for jevnlig offentlig inspeksjon og uavhengig tilsyn.

Virkeområde og anvendelse

10.1 De europeiske fengselsreglene gjelder for personer som er varetektsfengslet av en rettsmyndighet eller som er fratatt friheten etter domfellelse.

10.2 Personer som er varetektsfengslet av en rettsmyndighet og personer som er fratatt friheten etter domfellelse, bør prinsipielt bare holdes i forvaring i fengsler, det vil si institusjoner reservert for innsatte av nevnte to kategorier.

10.3 Reglene gjelder også for personer

a. som av andre årsaker holdes i forvaring i fengsel, eller

b. som er varetektsfengslet av en rettsmyndighet eller fratatt friheten etter domfellelse, og som uansett av hvilken grunn holdes i forvaring på annet sted.

10.4 Alle som holdes i forvaring i fengsel eller som holdes i forvaring på en måte som nevnt i nr. 10.3.*b*, regnes som innsatte i forbindelse med disse reglene.

11.1 Barn under 18 år bør ikke holdes i forvaring i fengsel for voksne, men i institusjon spesielt tilpasset formålet.

11.2 Når barn likevel unntaksvis holdes i forvaring i slikt fengsel, skal det foreligge egne bestemmelser som tar hensyn til deres status og behov.

12.1 Personer som er mentalt syke og hvis mentale helsetilstand er uforenlig med forvaring i fengsel, bør holdes i forvaring i en institusjon spesielt tilpasset formålet.

12.2 Når slike personer likevel unntaksvis holdes i fengsel, skal det foreligge egne bestemmelser som tar hensyn til deres status og behov.

13. Disse reglene skal anvendes nøytralt, uten forskjellsbehandling på grunnlag av kjønn, rase, språk, religion, politisk eller annen oppfatning, nasjonalt eller etnisk opphav, tilknytning til nasjonal minoritet, eiendom, fødsel eller status for øvrig.

Del II

Fengslingsvilkår

Innsettelse i fengsel

14. Ingen skal settes eller holdes i fengsel som innsatt uten gyldig fengslingskjennelse i samsvar med nasjonal lovgivning.

15.1 Ved innsettelse i fengsel skal følgende detaljer omgående noteres for hver innsatt:

- a.* opplysninger om den innsattes identitet,
- b.* begrunnelse og fullmakt for fengslingen,
- c.* dato og klokkeslett for innsettelse,
- d.* en fortegnelse over den innsattes personlige eiendeler, som skal oppbevares forsvarlig i henhold til regel 31,
- e.* eventuelle synlige skader og klager på forutgående dårlig behandling,
- f.* eventuelle opplysninger om den innsattes helse som er relevante for den innsattes eller andres fysiske og mentale velbefinnende, forutsatt at kravene til fortrolig behandling av medisinske opplysninger er oppfylt.

15.2 Ved innsettelse i fengsel skal alle innsatte gis opplysninger i samsvar med regel 30.

15.3 Umiddelbart etter innsettelse skal det i samsvar med regel 24.9 gis underretning om at den innsatte er satt i forvaring.

16. Snarest mulig etter innsettelse i fengsel skal

- a.* opplysninger om den innsattes helse ved innsettelse suppleres med en medisinsk undersøkelse i samsvar med regel 42,
- b.* passende sikringsnivå for den innsatte fastslås i samsvar med regel 51,
- c.* den sikkerhetsrisiko den innsatte representerer, fastslås i samsvar med regel 52,
- d.* enhver tilgjengelig opplysning om den innsattes sosiale situasjon evalueres med henblikk

på å dekke den innsattes umiddelbare personlige og velferdsmessige behov
e. for straffedømte innsattes vedkommende de nødvendige tiltak treffes for å iverksette programmer i samsvar med del VIII i disse reglene.

Tilvisning og innkvartering

17.1 Innsatte skal i størst mulig utstrekning tilvises til et fengsel nær hjemstedet eller stedet der de er under sosial rehabilitering.

17.2 Ved tilvisning skal det også tas hensyn til kravene til videre politietterforskning, sikkerhet og trygghet og til behovet for å gi alle innsatte passende soningsforhold.

17.3 Innsatte skal i størst mulig utstrekning spørres til råds om tilvisningen og om eventuell senere overføring fra ett fengsel til et annet.

18.1 Innkvarteringen de innsatte tilbys, og særlig alle soveplasser, skal være i pakt med menneskets verdighet og i størst mulig grad med retten til privatliv, og skal oppfylle helse- og hygienekravene idet det tas tilbørlig hensyn til de klimatiske forholdene, og særlig til gulvareal, kubikkinnhold av luft, belysning og ventilasjon.

18.2 I alle bygninger der innsatte pålegges å bo, arbeide eller samles, skal

- a. vinduene være store nok til at innsatte kan lese eller arbeide i naturlig belysning, og skal kunne slippe inn frisk luft med mindre egnet luftkondisjoneringsanlegg er installert,
- b. kunstig lys oppfylle anerkjente tekniske standarder,
- c. et alarmsystem sikre at innsatte omgående kan kontakte de ansatte.

18.3 Bestemte minstekrav til de forhold som er nevnt i nr. 1 og 2, skal være fastsatt i nasjonal lovgivning.

18.4 Nasjonal lovgivning skal fastsette mekanismer for å hindre at disse minstekravene blir overtrådt som følge av overbelegg i fengslene.

18.5 Om natten skal innsatte normalt innkvarteres i enkeltceller med mindre det er fordelaktig for dem å dele celle med andre.

18.6 Flermannsceller skal bare benyttes når de er egnet til formålet, og skal belegges med personer som passer til å omgås hverandre.

18.7 Innsatte skal i størst mulig grad gis anledning til å velge før de pålegges å sove i flermannscelle.

18.8 Når innsatte besluttes plassert i bestemte fengsler eller i bestemte deler av et fengsel, skal det tas tilbørlig hensyn til behovet for å holde fra hverandre

- a. udømte og domfelte,
- b. mannlige og kvinnelige innsatte,
- c. unge voksne innsatte og eldre innsatte.

18.9 Unntak fra kravet om atskillelse i henhold til nr. 8 kan gjøres for å la fanger delta i organiserte aktiviteter sammen, men disse gruppene skal alltid skilles om natten med mindre de samtykker i å holdes sammen og fengselsmyndighetene finner at dette vil være til alle berørte innsattes beste.

18.10 Alle innsatte skal innkvarteres under forhold med sikkerhetstiltak som er minst mulig restriktive, men samtidig forenlige med risikoen for at innsatte rømmer eller skader seg selv eller andre.

Hygiene

19.1 Alle deler av et fengsel skal til enhver tid være ordentlig vedlikeholdt og rengjort.

19.2 Ved innsettelse skal celler eller annen innkvartering som de innsatte henvises til, være rene.

19.3 Innsatte skal ha lett tilgang til sanitæranlegg som er hygieniske og i pakt med retten til privatliv.

19.4 Det skal sørges for tilstrekkelige bekvemmeligheter slik at hver innsatt kan bade eller dusje ved temperaturer tilpasset klimaet, helst daglig, men minst to ganger ukentlig (eller om nødvendig oftere) av hensyn til den alminnelige hygiene.

19.5 Innsatte skal holde seg selv, sine klær og sine soveplasser rene og velstelte.

19.6 Fengselsmyndighetene skal sørge for at de har det de trenger til dette, herunder toalettsaker samt redskaper og materialer til vanlig renhold.

19.7 Det skal tas særlig hensyn til kvinners sanitærbehov.

Klær og sengetøy

20.1 Innsatte som ikke selv har egnede klær, skal utstyres med klær som passer til klimaet.

20.2 Slike klær skal ikke være nedverdiggende eller ydmykende.

20.3 Alle klær skal holdes i god stand og skal skiftes ut når det er nødvendig.

20.4 Innsatte som gis tillatelse til å bevege seg utenfor fengselet, skal ikke være pålagt å gå i klær som viser at de er innsatte.

21. Alle innsatte skal utstyres med egen seng og passende sengetøy, som skal holdes i god stand og skiftes ofte nok til at rensligheten er ivaretatt.

Ernæring

22.1 Innsatte skal ha et næringsrikt kosthold som tar hensyn til deres alder, helse, fysiske tilstand, religion og kultur og til arten av arbeid som de utfører.

22.2 Kravene til et næringsrikt kosthold, herunder minstekrav til energi- og proteininnhold, skal være fastsatt i nasjonal lovgivning.

22.3 Mat skal tilberedes og serveres på en hygienisk måte.

22.4 Det skal serveres tre måltider om dagen med passende mellomrom.

22.5 Rent drikkevann skal være tilgjengelig for de innsatte til enhver tid.

22.6 Lege eller kvalifisert sykepleier skal gi pålegg om endret kosthold for en bestemt fange når det er nødvendig av medisinske årsaker.

Juridisk rådgivning

23.1 Alle innsatte har rett til juridisk rådgivning, og fengselsmyndighetene skal gi dem rimelig anledning til å søke slik rådgivning.

23.2 Innsatte kan for egen regning rådføre seg om ethvert juridisk spørsmål med en juridisk rådgiver etter eget valg.

23.3 Når det foreligger en godkjent ordning for fri rettshjelp, skal myndighetene gjøre alle innsatte kjent på dette.

23.4 Konsultasjoner og annen kommunikasjon, herunder brevveksling, mellom innsatte og deres rådgivere i rettslige spørsmål, skal være fortrolige.

23.5 En rettsmyndighet kan i ekstraordinære tilfeller godkjenne restriksjoner på slik fortrolighet for å hindre alvorlig kriminalitet eller alvorlige brudd på sikkerheten og tryggheten i fengselet.

23.6 Innsatte skal ha tilgang til, eller tillates å ha i sin besittelse, dokumenter som gjelder egen rettergang.

Kontakt med omverdenen

24.1 Innsatte skal tillates å kommunisere så ofte som mulig via brev, telefon eller andre kommunikasjonsmidler med sine familier, andre personer og representanter for organisasjoner utenfor fengselet, og å motta besøk av slike personer.

24.2 Kommunikasjon og besøk kan underlegges restriksjoner og overvåking i den grad det er nødvendig av hensyn til videre politietterforskning, opprettholdelse av ro og orden, sikkerhet og trygghet, forebygging av straffbare handlinger og beskyttelse av ofre for kriminelle handlinger, men slike restriksjoner, herunder spesifikke restriksjoner pålagt av en rettsmyndighet, skal tillate et akseptabelt minstemål av kontakt.

24.3 I nasjonal lovgivning skal det være utpekt nasjonale og internasjonale organer og tjenestemenn som innsatte kan kommunisere med uten restriksjoner.

24.4 Besøksordningene skal være slik at innsatte kan opprettholde og utvikle familierelasjoner på en mest mulig normal måte.

24.5 Fengselsmyndighetene skal bistå innsatte i å opprettholde tilstrekkelig kontakt med omverdenen, og skal gi dem den velferdsstøtte som er nødvendig for å gjøre dette.

24.6 Enhver opplysning som mottas om dødsfall eller alvorlig sykdom hos nære slektninger, skal omgående meddeles den innsatte.

24.7 Når omstendighetene tillater det, bør den innsatte gis anledning til å forlate fengselet alene eller under eskorte for å besøke en syk slektning, for å overvære en begravelse eller av andre humanitære grunner.

24.8 Innsatte skal straks gis anledning til å informere familien om fengslingen eller om overføring til annen institusjon, og om enhver alvorlig sykdom eller skade som de pådrar seg.

24.9 Dersom den innsatte etter fengslingen rammes av død, alvorlig sykdom eller alvorlig skade eller overføres til sykehus, skal myndighetene, med mindre den innsatte har bedt dem om ikke å gjøre det, straks varsle den innsattes ektemake eller partner, eller nærmeste

pårørende dersom den innsatte er enslig, samt enhver annen som den innsatte på forhånd har utpekt.

24.10 Innsatte skal gis anledning til å holde seg jevnlig informert om offentlige anliggender ved å abonnere på og lese aviser, tidsskrifter og andre publikasjoner og ved å følge med på radio eller fjernsyn, med mindre en rettsmyndighet i et enkelttilfelle har nedlagt uttrykkelig forbud mot det i et bestemt tidsrom.

24.11 Fengselsmyndighetene skal sikre at innsatte får delta i valg, folkeavstemninger og det offentlige liv for øvrig i den utstrekning nasjonal lovgivning gir adgang til dette.

24.12 Innsatte skal gis adgang til å kommunisere med mediene med mindre det fins tvingende grunner til å forby det for å opprettholde sikkerheten, i offentlighetens interesse eller for å beskytte ofrenes, andre innsattes eller de ansattes integritet.

Fengselsregime

25.1 Alle innsatte skal ha et fengselsregime som tilbyr et balansert aktivitetsprogram.

25.2 Fengselsregimet skal gi alle innsatte anledning til å tilbringe så mange timer utenfor cellen som er nødvendig for å ha et tilstrekkelig nivå av menneskelig og sosial samhandling.

25.3 Fengselsregimet skal også ivareta de innsattes velferdsbehov.

25.4 Det skal særlig legges vekt på behovene til innsatte som har vært utsatt for fysisk, mental eller seksuell mishandling.

Arbeid

26.1 Fengselsarbeid skal i utgangspunktet være et positivt innslag i fengselsregimet, og skal aldri brukes som straff.

26.2 Fengselsmyndighetene skal anstrenge seg for å tilby tilstrekkelig arbeid av meningsfylt karakter.

26.3 Arbeidet som tilbys, skal så vidt mulig være av en slik art at det opprettholder eller øker de innsattes evne til å forsørge seg etter løslatelsen.

26.4 I samsvar med regel 13 skal det ikke diskrimineres på grunnlag av kjønn med hensyn til de typer arbeid som tilbys.

26.5 Arbeid som omfatter yrkesopplæring skal være tilgjengelig for innsatte som kan ha nytte av det, særlig unge.

26.6 Med forbehold om hva som er tilgjengelig, passende yrkesmessig utvelgelse og kravene til orden og disiplin, kan innsatte velge hva slags arbeid de ønsker å delta i.

26.7 Arbeidsorganiseringen og arbeidsmetodene i institusjonene skal være mest mulig sammenfallende med tilsvarende arbeid i samfunnet, slik at de innsatte kan bli forberedt på forholdene i det ordinære arbeidslivet.

26.8 Selv om det å søke økonomisk gevinst av produksjonen i institusjonene kan være verdifullt med tanke på å heve standarden og forbedre kvaliteten og relevansen av opplæringen, bør et slikt formål ikke gå foran de innsattes interesser.

26.9 Fengselsmyndighetene skal, enten ved egen hjelp eller i samarbeid med private kontraktører, sørge for arbeid til de innsatte i eller utenfor fengselet.

26.10 Det skal under alle omstendigheter ytes rimelig godtgjørelse for innsattes arbeid.

26.11 Innsatte skal ha anledning til å bruke i hvert fall en del av sin inntekt på godkjente artikler til eget bruk og å fordele noe av inntekten til sine familier.

26.12 Innsatte kan oppmuntres til å spare noe av inntekten, og oppsparte beløp skal utbetales ved løslatelse eller brukes til andre godkjente formål.

26.13 Helse- og sikkerhetstiltakene for innsatte skal gi dem tilstrekkelig beskyttelse, og skal ikke være mindre strenge enn de som gjelder for arbeidstakere ute.

26.14 Innsatte skal være forsikret mot yrkesskade, herunder yrkessykdom, på vilkår som ikke er mindre gunstige enn de som i henhold til nasjonal lovgivning gjelder for arbeidstakere ute.

26.15 De innsattes maksimale arbeidstid per dag eller uke skal fastsettes i samsvar med gjeldende lokale regler eller lokal sedvane for arbeidstakere ute.

26.16 Innsatte skal ha minst én dags hvile per uke og tilstrekkelig tid til skolegang og andre aktiviteter.

26.17 Innsatte som arbeider, skal så vidt mulig omfattes av nasjonale trygdeordninger.

Mosjon og rekreasjon

27.1 Hver innsatt skal gis mulighet til minst én times daglig mosjon i friluft når været tillater det.

27.2 Under strenge værforhold skal det sørges for alternative mosjonsmuligheter for de innsatte.

27.3 Velorganiserte aktiviteter som fremmer fysisk kondisjon og gir rom for tilstrekkelig mosjon og rekreasjon, skal utgjøre en integrert del av fengselsregimet.

27.4 Fengselsmyndighetene skal legge til rette for slike aktiviteter ved å skaffe til veie passende installasjoner og utstyr.

27.5 Fengselsmyndighetene skal treffe tiltak for å organisere egne aktiviteter for innsatte som trenger det.

27.6 Atspredelser, som omfatter idrett, spill, kulturaktiviteter, hobbyer og andre fritidssysler, skal være tilgjengelige og i størst mulig grad tillates organisert av de innsatte.

27.7 Innsatte skal gis anledning til å omgås hverandre under mosjon og i forbindelse med rekreasjonsaktiviteter.

Skolegang

28.1 Alle fengsler skal søke å gi alle innsatte adgang til utdanningsprogrammer som er mest mulig omfattende og som oppfyller de innsattes individuelle behov samtidig som det tas hensyn til deres forhåpninger.

28.2 Innsatte med behov knyttet til lese-, skrive- og regneferdigheter skal prioriteres sammen med dem som mangler grunnskole eller yrkesopplæring.

28.3 Det skal legges spesiell vekt på skolegang for unge innsatte og innsatte med spesielle behov.

28.4 Skolegang skal ikke ha mindre status enn arbeid som del av fengselsregimet, og innsatte skal ikke ha økonomisk eller annen ulempe av å delta i skolegang.

28.5 Hver institusjon skal ha et bibliotek som kan benyttes av alle innsatte, tilstrekkelig utstyrt med et bredt utvalg av ressurser til rekreasjons- og skoleformål i form av bøker og andre medier.

28.6 Om mulig bør fengselsbiblioteket være organisert i samarbeid med sivile bibliotektenester.

28.7 Så langt det lar seg gjøre skal opplæringen av innsatte

- a. være integrert i landets utdannings- og yrkesopplæringssystem slik at innsatte etter løslatelse kan fortsette med utdannelsen og yrkesopplæringen uten vanskeligheter, og
- b. foregå under tilsyn av eksterne utdanningsinstitusjoner.

Religions- og livssynsfrihet

29.1 De innsattes religions- og livssynsfrihet skal respekteres.

29.2 Fengselsregimet skal så langt det lar seg gjøre tillate de innsatte å praktisere sin religion og å følge sitt livssyn, å overvære gudstjenester eller møter ledet av godkjente representanter for vedkommende religion eller livssyn, å få besøk av slike representanter for sin religion eller sitt livssyn og å være i besittelse av bøker eller litteratur om sin religion eller sitt livssyn.

29.3 Innsatte skal ikke tvinges til å praktisere en religion eller et livssyn, å overvære gudstjenester eller møter, å delta i religiøs praksis eller å motta besøk av representanter for noen religion eller noe livssyn.

Informasjon

30.1 Ved fengsling, og så ofte som nødvendig etterpå, skal alle innsatte informeres skriftlig og muntlig på et språk de forstår om de bestemmelser som gjelder for disiplinen i fengselet og om sine rettigheter og plikter i fengselet.

30.2 Innsatte skal tillates å være i besittelse av en skriftlig versjon av de opplysninger de er gitt.

30.3 Innsatte skal informeres om eventuelle rettssaker som de er innblandet i, og hvis de blir dømt om hvor lenge de skal sone og om mulighetene for tidlig løslatelse.

Innsattes eiendeler

31.1 Alle eiendeler som innsatte i henhold til fengselets bestemmelser ikke får beholde, skal tas i trygg forvaring idet den innsatte fengsles.

31.2 En innsatt som får sine eiendeler tatt i forvaring, skal undertegne en liste over eiendelene.

31.3 Det skal treffes tiltak for å holde slike eiendeler i god stand.

31.4 Dersom det er funnet nødvendig å tilintetgjøre slike eiendeler, skal dette nedtegnes og den innsatte informeres.

31.5 Innsatte skal, forutsatt at kravene til hygiene, orden og sikkerhet overholdes, ha rett til å kjøpe eller på annet vis erverve varer, herunder nærings- og nytelsesmidler, til eget bruk og til priser som ikke ligger unormalt høyere enn i det frie samfunn.

31.6 Dersom en innsatt har med seg medisiner, skal legen ta stilling til den videre bruken av disse.

31.7 Når innsatte tillates å være i besittelse av eiendeler, skal fengselsmyndighetene treffe tiltak for å bistå i å oppbevare dem forsvarlig.

Overføring av innsatte

32.1 Mens innsatte flyttes til eller fra et fengsel, eller til andre steder som for eksempel sykehus, skal dette i minst mulig utstrekning skje i allmennhetens påsyn, og egnede sikkerhetsmekanismer skal vedtas for å sikre deres anonymitet.

32.2 Transport av innsatte i kjøretøyer med utilstrekkelig ventilasjon eller belysning, eller som på noen måte ville utsette de innsatte for unødige fysiske belastninger eller nedverdiggelse, skal være forbudt.

32.3 Transport av innsatte skal skje for offentlige myndigheters regning og under deres overoppsyn.

Løslatelse av innsatte

33.1 Alle innsatte skal løslates uten opphold når fengslingskjennelsen utløper eller når en domstol eller annen myndighet beordrer dem løslatt.

33.2 Dato og klokkeslett for løslatelsen skal noteres.

33.3 Alle innsatte skal nyte godt av ordninger som skal hjelpe dem å vende tilbake til det frie samfunn etter løslatelsen.

33.4 Når en innsatt blir løslatt, skal alle artikler og penger som tilhører vedkommende og som er tatt i forvaring, tilbakeleveres med unntak av penger som er tatt ut med tillatelse og eiendeler som er sendt ut av institusjonen med tillatelse, og med unntak av artikler som det av hygieniske årsaker er funnet nødvendig å tilintetgjøre.

33.5 Den innsatte skal undertegne kvittering på at eiendelene er tilbakelevert.

33.6 Når løslatelse er fastsatt på forhånd, skal den innsatte tilbys legeundersøkelse i samsvar med regel 42 kortest mulig før tidspunktet for løslatelse.

33.7 Det må treffes tiltak for å sikre at innsatte ved løslatelse om nødvendig utstyres med egnede dokumenter og identitetspapirer og får hjelp til å finne passende bolig og arbeid.

33.8 Innsatte som løslates, skal også være utstyrt med midler til livsopphold på kort sikt, være passende og tilstrekkelig kledd etter årstid og klima og ha tilstrekkelig mulighet til å nå sitt bestemmelsessted.

Kvinner

34.1 I tillegg til de konkrete bestemmelsene i disse reglene som omhandler kvinnelige innsatte, skal myndighetene legge spesiell vekt på kvinners behov, herunder fysiske, yrkesmessige og psykologiske behov, når det fattes beslutninger som berører noe forhold ved fengslig forvaring av kvinner.

34.2 Det skal særlig gjøres anstrengelser for å gi tilgang til spesielle tjenester for kvinnelige innsatte som har behov som nevnt i regel 25.4.

34.3 Innsatte skal gis tillatelse å føde utenfor fengsel, men når et barn blir født i fengsel, skal myndighetene sørge for all støtte og alle bekvemmeligheter som trengs.

Barn i fengsel

35.1 Når barn under 18 år unntaksvis holdes i forvaring i fengsel for voksne, skal myndighetene sørge for at innsatte som er barn, i tillegg til de tjenester som tilbys alle innsatte, også får tilgang til sosiale og psykologiske tjenester, opplæringstjenester, religiøs omsorg og rekreasjonsprogrammer av samme eller tilsvarende art som barn i samfunnet for øvrig.

35.2 Alle innsatte som er barn og i skolepliktig alder, skal ha tilgang til slik skolegang.

35.3 Barn som løslates fra fengsel, skal gis ekstra bistand.

35.4 Når barn sitter i fengsel, skal de oppholde seg i en del av fengselet som er atskilt fra den delen som benyttes av voksne med mindre dette anses for å være i strid med barnets interesser.

Spedbarn

36.1 Spedbarn kan oppholde seg i fengsel sammen med en av foreldrene, men bare hvis det er til barnas beste. De skal ikke behandles som innsatte.

36.2 Når det gis tillatelse til at spedbarn oppholder seg i fengsel sammen med en av foreldrene, skal det sørges spesielt for en barneavdeling med kvalifisert bemanning der spedbarnet skal plasseres mens forelderen er opptatt med aktiviteter der spedbarnet ikke kan være til stede.

36.3 Egne rom skal være avsatt for å sikre slike spedbarns velferd.

Utenlandske statsborgere

37.1 Innsatte som er utenlandske statsborgere, skal omgående orienteres om sin rett til å begjære kontakt med, og gis rimelige muligheter til å kommunisere med, sin egen stats diplomatiske eller konsulære representant.

37.2 Innsatte som er borgere av stater uten diplomatisk eller konsulær representasjon i landet, og likedan flyktninger og statsløse personer, skal gis tilsvarende mulighet til å kommunisere med den diplomatiske representant for den stat som tar ansvar for deres interesser, eller med den nasjonale eller internasjonale myndighet som har i oppgave å ivareta slike personers interesser.

37.3 Av hensyn til utenlandske statsborgere som sitter i fengsel og som har spesielle behov, skal fengselsmyndighetene samarbeide fullt ut med diplomatiske eller konsulære tjenestemenn som representerer innsatte.

37.4 Nærmere opplysninger om rettshjelp skal gis til innsatte som er utenlandske statsborgere.

37.5 Innsatte som er utenlandske statsborgere, skal orienteres om sin mulighet for å begjære fullbyrdelsen av fengselsstraffen overført til et annet land.

Etniske og språklige minoriteter

38.1 Spesielle tiltak skal iverksettes for å tilfredsstille behovene til innsatte som tilhører etniske eller språklige minoriteter.

38.2 Ulike gruppers kulturelle skikker skal så vidt mulig tillates videreført i fengselet.

38.3 Språklige behov skal dekkes ved å bruke kompetente tolker og å tilby skriftlig materiale på de språk som benyttes i et bestemt fengsel.

Del III

Helse

Helseomsorg

39. Fengselsmyndighetene skal trygge helsen til alle innsatte i deres varetekt.

Organisering av fengselshelsetjenesten

40.1 Medisinske tjenester i fengsel skal organiseres i nært samarbeid med det alminnelige helsevesenet i lokalsamfunnet eller nasjonen.

40.2 Helsepolitikken i fengslene skal være integrert i og forenlig med den nasjonale helsepolitikken.

40.3 Innsatte skal ha tilgang til de helsetjenester som er tilgjengelige i landet uten forskjellsbehandling på grunnlag av deres juridiske stilling.

40.4 Helsetjenestene i fengsel skal søke å avdekke og behandle de fysiske eller mentale sykdommer eller mangler som innsatte måtte lide av.

40.5 Alle nødvendige medisinske, kirurgiske og psykiatriske tjenester, også de som tilbys i lokalsamfunnet, skal stilles til rådighet for den innsatte i denne hensikt.

Medisinsk personell og pleiepersonell

41.1 I hvert fengsel skal minst én kvalifisert allmennpraktiserende lege stå til tjeneste.

41.2 Det skal treffes tiltak for å sikre at en kvalifisert allmennpraktiserende lege til enhver tid er tilgjengelig på kort varsel i presserende tilfeller.

41.3 Når et fengsel ikke har lege på heltid, skal en deltidslege foreta jevnliges visitter.

41.4 Hvert fengsel skal ha ansatte med egnet opplæring i sykepleie.

41.5 Kvalifiserte tannleger og optikere skal stå til tjeneste for alle innsatte.

Legens plikter

42.1 Legen, eller en kvalifisert sykepleier som rapporterer til legen, skal møte alle innsatte umiddelbart etter fengsling, og skal undersøke dem med mindre dette åpenbart er unødvendig.

42.2 Legen, eller en kvalifisert sykepleier som rapporterer til legen, skal på anmodning undersøke den innsatte ved løslatelse, og skal ellers undersøke innsatte når det måtte være nødvendig.

42.3 Ved undersøkelse av en innsatt skal legen, eller en kvalifisert sykepleier som rapporterer til legen, legge spesiell vekt på å

- a. overholde de vanlige reglene om taushetsplikt for medisinsk personell,
- b. diagnostisere fysisk eller mental sykdom og å treffe alle nødvendige tiltak for å behandle den og å fortsette påbegynt medisinsk behandling,
- c. registrere og rapportere til de relevante myndigheter ethvert tegn eller enhver indikasjon på at innsatte kan ha vært utsatt for voldelig behandling,
- d. håndtere abstinenssymptomer etter bruk av narkotiske stoffer, medikamenter eller alkohol,
- e. identifisere eventuelt psykisk eller annet stress forårsaket av det å være fratatt friheten,
- f. isolere innsatte som mistenkes for å være bærere av infeksjøs eller smittsomme tilstander under infeksjonsperioden og gi dem riktig behandling,
- g. sikre at fanger som er bærere av HIV-viruset, ikke isoleres utelukkende av den grunn,
- h. registrere fysiske eller mentale mangler som kan være til hinder for reetablering etter løslatelse,
- i. fastslå i hvilken grad innsatte er skikket til å arbeide og drive mosjon,
- j. gjøre avtale med sivile instanser om fortsettelse av den medisinske og psykiatriske behandling som måtte være nødvendig etter løslatelse, hvis de innsatte samtykker i slike avtaler.

43.1 Legen skal ha omsorgen for de innsattes fysiske og mentale helse, og skal, under forhold og med en hyppighet som er i tråd med sivile standarder for helseomsorg, besøke alle syke innsatte, alle som oppgir å være syke eller skadet og enhver innsatt som det gjøre spesielt oppmerksom på.

43.2 Legen, eller en kvalifisert sykepleier som rapporterer til legen, skal legge særskilt vekt på helsen til innsatte som holdes i isolat, skal besøke slike innsatte daglig og skal gi dem omgående medisinsk bistand og behandling når slike innsatte eller de fengselsansatte anmoder om det.

43.3 Legen skal rapportere til direktøren dersom en innsatt antas å bli utsatt for alvorlig fysisk eller mental helserisiko ved fortsatt fengsling eller som følge av bestemte forhold ved soningen, herunder soning i isolat.

44. Legen eller annen kompetent myndighet skal jevnlig inspisere eller på annet vis innhente opplysninger om, og underrette direktøren om

- a. mengden, kvaliteten, tilberedningen og serveringen av mat og vann,
- b. hygienen og rensligheten ved institusjonen og hos de innsatte,
- c. sanitærforholdene, oppvarmingen, belysningen og ventilasjonen i institusjonen,
- d. egnetheten og renholdet av de innsattes klær og sengetøy.

45.1 Direktøren skal vurdere de rapporter og råd legen eller annen kompetent myndighet presenterer i samsvar med regel 43 og 44, og skal, når han er enig i de anbefalinger som fremmes, straks treffe tiltak for å iverksette dem.

45.2 Hvis legens anbefalinger ikke ligger innenfor direktørens fullmakter, eller direktøren ikke er enig i dem, skal direktøren straks legge legens råd samt en personlig rapport fram for overordnet myndighet.

Ytelse av helseomsorg

46.1 Syke innsatte som har behov for spesialistbehandling, skal overføres til spesialiserte institusjoner eller til sivile sykehus når slik behandling ikke er tilgjengelig i fengsel.

46.2 Når en fengselstjeneste har egne sykehusfasiliteter, skal disse være tilstrekkelig bemannet og utstyrt til å gi egnet omsorg og behandling til de innsatte som henvises til dem.

Mental helse

47.1 Spesialiserte fengsler eller avdelinger under medisinsk kontroll skal være tilgjengelige for observasjon og behandling av innsatte som lider av mentale forstyrrelser eller avvik, og som ikke nødvendigvis faller inn under bestemmelsene i regel 12.

47.2 Fengselets helsetjeneste skal ha kapasitet for psykiatrisk behandling av alle innsatte som trenger slik behandling, og skal spesielt legge vekt på å forebygge selvmord.

Andre forhold

48.1 Innsatte skal ikke underkastes forsøk uten eget samtykke.

48.2 Forsøk med innsatte som kan føre til legemsskade, mentale belastninger eller annen helseskade, skal være forbudt.

Del IV

Orden

Generell tilnærming til orden

49. Ordenen i fengselet skal opprettholdes ved at det tas hensyn til de krav som stilles til sikkerhet, trygghet og disiplin, samtidig som de innsatte gis levevilkår som er i pakt med menneskeverdet og som omfatter et fullt aktivitetsprogram i samsvar med regel 25.

50. Med forbehold om de krav som stilles til orden, sikkerhet og trygghet, skal innsatte gis anledning til å diskutere spørsmål angående generelle soningsforhold, og skal oppmuntres til å kommunisere med fengselsmyndighetene om slike spørsmål.

Sikkerhetstiltak

51.1 De sikkerhetstiltak som anvendes overfor den enkelte innsatte, skal bare være tilstrekkelige til å holde vedkommende i trygg forvaring.

51.2 Dynamisk sikring utført av årvåkne ansatte som kjenner de innsatte som de har oppsyn med, skal tjene som utfylling til fysiske sperrer og andre tekniske sikkerhetstiltak.

51.3 Snarest mulig etter fengsling skal innsatte vurderes med henblikk på

- a. risikoen de ville utgjøre for samfunnet om de skulle rømme,
- b. risikoen for at de skal forsøke å rømme, enten på egen hånd eller med hjelp utenfra.

51.4 Hver innsatt skal deretter underlegges sikringstiltak som står i forhold til disse risikonivåene.

51.5 Nødvendig sikringsnivå skal vurderes med jevne mellomrom i hele fengslingstiden.

Trygghet

52.1 Snarest mulig etter fengsling skal innsatte vurderes med henblikk på om de utgjør en fare for andre innsatte, fengselsansatte eller personer som arbeider i eller besøker fengselet, eller om det er fare for at de vil skade seg selv.

52.2 Det skal foreligge prosedyrer for å garantere tryggheten til innsatte, fengselsansatte og alle besøkende, og for i størst mulig grad å redusere risikoen for vold og andre hendelser som kan sette tryggheten i fare.

52.3 Alle mulige anstrengelser skal gjøres for å gi alle innsatte full anledning til å delta i daglige aktiviteter under trygge forhold.

52.4 Det skal være mulig for innsatte å kontakte de fengselsansatte til enhver tid, også om natten.

52.5 Nasjonal helse- og sikkerhetslovgivning skal overholdes i fengslene.

Ekstra sikkerhets- og trygghetstiltak

53.1 Ekstra sikkerhets- og trygghetstiltak skal bare benyttes under ekstraordinære omstendigheter.

53.2 Det skal foreligge klare prosedyrer som skal følges når slike tiltak skal anvendes på en innsatt.

53.3 Arten og varigheten av slike tiltak, samt aktuelle grunner for å iverksette dem, skal være regulert i nasjonal lovgivning.

53.4 Anvendelsen av tiltakene skal i hvert enkelt tilfelle være godkjent av den kompetente myndighet for et nærmere angitt tidsrom.

53.5 Beslutning om å forlenge det godkjente tidsrommet krever ny godkjennelse fra den kompetente myndighet.

53.6 Slike tiltak skal anvendes mot enkeltindivider og ikke mot grupper av innsatte.

53.7 Enhver innsatt som undergis slike tiltak, skal ha klagerett i henhold til bestemmelsene i regel 70.

Ransaking og kontroll

54.1 Det skal finnes detaljerte prosedyrer som de ansatte skal følge ved ransaking av

- a. alle steder hvor innsatte bor, arbeider og samles,
- b. innsatte,
- c. besøkende og deres eiendeler,
- d. ansatte.

54.2 Situasjonene der slik ransaking er nødvendig, og ransakingens art, skal være definert i nasjonal lovgivning.

54.3 De ansatte skal være opplært i å utføre slike ransaker på en måte som er egnet til å oppdage og forhindre forsøk på å rømme eller å gjemme smuglervarer uten at de ransakede eller deres personlige eiendeler blir krenket.

54.4 Personer som ransakes, skal ikke bli ydmyket av ransakingen.

54.5 Personer skal bare ransakes av personer av samme kjønn.

54.6 Fengselsansatte skal ikke undersøke innsattes kroppsåpninger.

54.7 Intimundersøkelser i tilknytning til en ransaking skal bare utføres av leger.

54.8 Innsatte skal være til stede når deres personlige eiendeler blir ransaket med mindre undersøkelsesteknikker eller potensielle trusler mot de ansatte utelukker dette.

54.9 Plikten til å opprettholde sikkerheten skal veies opp mot hensynet til besøkendes privatsfære.

54.10 Prosedyrer for å kontrollere tjenestebesøkende, for eksempel juridiske representanter, sosialarbeidere og leger, skal være gjenstand for konsultasjoner med deres yrkessammenslutninger for å sikre en balanse mellom sikkerhet og trygghet og retten til fortrolig profesjonell kontakt.

Kriminelle handlinger

55. Påståtte kriminelle handlinger begått i fengsel skal etterforskes som om de var begått i det frie samfunn, og skal behandles i samsvar med nasjonal lovgivning.

Disiplin og straff

56.1 Disiplinærstraff skal bare benyttes som en siste utvei.

56.2 Om mulig skal fengselsmyndighetene benytte erstatnings- eller meklingsmekanismer for å løse tvister med og mellom innsatte.

57.1 Bare atferd som er egnet til å utgjøre en trussel mot orden, trygghet og sikkerhet, kan defineres som en disiplinærforseelse.

57.2 Nasjonal lovgivning skal fastslå

- a. hvilke handlinger eller unnlatelser som utgjør disiplinærforseelser,
- b. prosedyrene som skal følges i disiplinærsaker,
- c. typer og varighet av straff som kan ilegges,
- d. myndighet med kompetanse til å ilegge slik straff,
- e. ankeadgang og ankeinstansens myndighet.

58. Enhver påstand om at en innsatt har overtrådt disiplinærreglementet, skal omgående meldes til den kompetente myndighet, som skal etterforske den uten unødig opphold.

59. Innsatte som anklages for disiplinærovertredelser, skal

- a. omgående informeres, i detalj og på et språk de forstår, om arten av de beskyldninger som er rettet mot dem,
- b. ha tilstrekkelig tid og mulighet til å forberede sitt forsvar,
- c. gis anledning til å forsvare seg personlig eller gjennom juridisk bistand når hensynet til

rettferdigheten krever det,

d. gis anledning til å be om at vitner får være til stede og å avhøre dem eller å la dem avhøre på deres vegne,

e. ha gratis bistand av tolk hvis de ikke forstår eller snakker språket som benyttes under forhandlingene.

60.1 Straff som ilegges etter dom for disiplinærforseelse, skal være i samsvar med nasjonal lovgivning.

60.2 Straffen skal stå i forhold til forseelsen.

60.3 Kollektiv og korporlig avstraffelse, straff i form av plassering i en mørk celle og alle andre former for umenneskelig eller nedverdiggende straff skal være forbudt.

60.4 Straff skal ikke omfatte totalt forbud mot kontakt med familie.

60.5 Isolat skal bare unntaksvis benyttes som straff, og da for et nærmere angitt tidsrom som skal være kortest mulig.

60.6 Tvangsmidler skal aldri brukes som straff.

61. En innsatt som blir funnet skyldig i en disiplinærforseelse, skal kunne anke til en kompetent og uavhengig høyere myndighet.

62. Ingen innsatt skal tjenestegjøre eller gis myndighet i fengselet i noen disiplinær egenskap.

Dobbelt straff

En innsatt skal aldri straffes to ganger for samme handling eller atferd.

Maktbruk

64.1 Fengselsansatte skal ikke bruke direkte makt mot innsatte unntatt i nødverge, ved rømmningsforsøk eller ved aktiv eller passiv fysisk motstand mot et lovlig pålegg, og bare som en siste utvei.

64.2 Maktbruken skal være minst mulig omfattende og vare i kortest mulig tid.

65. Det skal foreligge detaljerte prosedyrer for bruk av makt, herunder bestemmelser om

a. de forskjellige typer makt som kan anvendes,

b. omstendighetene der hver type makt kan anvendes,

c. hvilke ansatte som har rett til å anvende forskjellige typer makt,

d. grad av fullmakt som kreves før makt anvendes,

e. rapporter som må utarbeides etter at makt har vært brukt.

66. Ansatte som har direkte befattning med innsatte, skal være opplært i teknikker som setter dem i stand til å kontrollere aggressive innsatte med et minimum av maktbruk.

67.1 Ansatte fra andre rettshåndhevelsesinstanser skal bare i unntakstilfeller tilkalles for å ta hånd om innsatte inne i fengselet.

67.2 Det skal inngås formell avtale mellom fengselsmyndighetene og eventuelle andre slike rettshåndhevelsesinstanser med mindre forholdet allerede er regulert i nasjonal lovgivning.

67.3 Slike avtaler skal fastsette

- a. under hvilke omstendigheter ansatte i andre rettshåndhevelsesinstanser kan gå inn i et fengsel for å ta hånd om en konflikt,
- b. omfanget av myndighet slik annen rettshåndhevelsesinstans skal ha mens den er inne i fengselet og dens forhold til fengselsdirektøren,
- c. de ulike former for makt ansatte i slike instanser kan bruke,
- d. omstendighetene der hver type makt kan brukes,
- e. grad av fullmakt som kreves før makt brukes,
- f. rapporter som skal utarbeides etter at makt har vært brukt.

Tvangsmidler

68.1 Bruk av kjettinger og jern skal være forbudt.

68.2 Håndjern, tvangstrøyer og andre kroppslige tvangsmidler skal ikke brukes unntatt

- a. om nødvendig som forholdsregel mot rømning under overføring, og da forutsatt at de fjernes når den innsatte framstilles for rettslig eller administrativ myndighet med mindre vedkommende myndighet bestemmer noe annet, eller
- b. på direktørens ordre, når andre sikringsmetoder svikter, for å beskytte en innsatt mot å skade seg selv eller andre eller for å hindre materiell skade; direktøren skal i slike tilfeller umiddelbart informere legen og rapportere til høyere fengselsmyndighet.

68.3 Kroppslige tvangsmidler skal ikke brukes lenger enn strengt nødvendig.

68.4 Bruksmåten for tvangsmidlene skal være fastsatt i nasjonal lovgivning.

Våpen

69.1 Unntatt i operative nødtilfeller skal fengselsansatte ikke bære dødbringende våpen innenfor fengselsområdet.

69.2 Andre våpen, herunder batonger, skal ikke bæres åpenlyst innenfor fengselsområdet av personer som kommer i kontakt med innsatte med mindre det er nødvendig for å håndtere en konkret hendelse på en sikker og forsvarlig måte.

69.3 Ansatte skal ikke utstyres med våpen med mindre de er opplært i å bruke dem.

Anmodninger og klager

70.1 De innsatte, enkeltvis eller som gruppe, skal ha full anledning til å rette anmodninger eller klager til fengselsdirektøren eller annen kompetent myndighet.

70.2 Dersom mekling synes egnet, bør dette prøves først.

70.3 Dersom en anmodning avslås eller en klage avvises, skal innsatte gis en begrunnelse og ha rett til å påkjære vedtaket til høyere myndighet.

70.4 Innsatte skal ikke straffes for å ha fremmet en anmodning eller en klage.

70.5 Kompetent myndighet skal ta hensyn til enhver skriftlig klage fra slektninger av en innsatt når de har grunn til å tro at en innsatts rettigheter er krenket.

70.6 Ingen juridisk representant eller organisasjon som befatter seg med innsattes velferd, kan fremme klage på vegne av en innsatt dersom den innsatte ikke samtykker i at den fremmes.

70.7 Innsatte har rett til å søke juridisk veiledning angående klager og ankeprosedyrer, og til å motta juridisk bistand når det er nødvendig av rettferdighetshensyn.

Del V

Ledelse og ansatte

Fengselsarbeid som en offentlig tjeneste

71. Fengslene skal være offentlige myndigheters ansvar, og skal være atskilt fra militær- og politivesen og kriminaletterforskningstjenester.

72.1 Fengslene skal ledes etter etiske retningslinjer som anerkjenner plikten til å behandle alle innsatte humant og i pakt med menneskets iboende verdighet.

72.2 De ansatte skal legge for dagen en klar forståelse av fengselsvesenets formål. Ledelsen skal gi veiledning om hvordan formålet best skal oppfylles.

72.3 De ansattes oppgaver strekker seg ut over det som kreves av rene vakter, og det skal tas hensyn til behovet for å legge til rette for at innsatte kan bli reintegrert i samfunnet etter fullført soning gjennom et opplegg preget av positiv omsorg og bistand.

72.4 De ansatte skal etterleve strenge profesjonelle og personlige standarder.

73. Fengselsmyndighetene skal legge stor vekt på at regelverket for de ansatte overholdes.

74. Spesiell oppmerksomhet skal vies til håndteringen av forholdet mellom førstelinjes fengselsansatte og innsatte under deres omsorg.

75. De ansatte skal til enhver tid opptre og utføre sine oppgaver på en slik måte at de kan påvirke og bli respektert av de innsatte som gode forbilder.

Utvelgelse av fengselsansatte

76. Ansatte skal velges ut med omhu, være godt opplært både i utgangspunktet og på vedvarende basis, motta lønn som yrkesutøvere og ha en status som det sivile samfunn kan respektere.

77. Ved nyansettelser skal fengselsmyndighetene legge stor vekt på behovet for integritet, medmenneskelighet, yrkeskapasitet og personlig egnethet for det komplekse arbeidet de vil bli pålagt å utføre.

78. Profesjonelt fengselspersonell skal normalt være fast offentlig ansatte med stillingsvern, bare med forbehold om god vandel, effektivitet, god fysisk og mental helse og tilstrekkelig utdanningsnivå.

79.1 Lønnsnivået skal være tilstrekkelig til å tiltrekke og holde på egnede ansatte.

79.2 Goder og arbeidsvilkår skal gjenspeile den krevende arbeidssituasjonen det er å være ansatt i fengselsvesenet.

80. Når det er nødvendig å benytte deltidsansatte, skal disse kriteriene også gjelde for dem så langt det passer.

Opplæring av fengselsansatte

81.1 Før ansatte tiltrer tjenesten, skal de gis opplæring i sine generelle og spesielle oppgaver, og må bestå teoretiske og praktiske prøver.

81.2 Ledelsen skal påse at alle ansatte gjennom hele sin yrkeskarriere vedlikeholder og forbedrer sin kunnskap og yrkeskapasitet ved å delta i interne opplærings- og utviklingstiltak, som skal arrangeres med passende mellomrom.

81.3 Ansatte som skal arbeide med bestemte grupper innsatte, for eksempel utenlandske statsborgere, kvinner, unge eller mentalt syke, skal gis egen opplæring i det spesialiserte arbeidet de skal utføre.

81.4 Opplæringen av alle ansatte skal omfatte undervisning i de internasjonale og regionale dokumenter og standarder som gjelder for menneskerettighetene, særlig Den europeiske menneskerettighetskonvensjon og Den europeiske konvensjon til forebygging av tortur og umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff, og i anvendelsen av de europeiske fengselsreglene.

Fengselsledelse

82. Utvelgelse og ansettelse skal skje på likeverdig grunnlag, uten forskjellsbehandling på grunnlag av forhold som kjønn, rase, hudfarge, språk, religion, politisk eller annen oppfatning, nasjonal eller sosial opprinnelse, tilknytning til nasjonal minoritet, eiendom, fødsel eller status for øvrig.

83. Fengselsmyndighetene skal praktisere organisasjons- og ledelsessystemer som

- a. sikrer at fengslene ledes etter gjennomgående høye standarder som er i tråd med internasjonale og regionale menneskerettsdokumenter,
- b. fremmer god kommunikasjon mellom fengslene og de ulike personellgruppene i det enkelte fengsel, og likedan god koordinering mellom alle avdelinger i og utenfor fengselet som yter tjenester overfor innsatte, særlig tjenester tilknyttet omsorg for og reintegrering av innsatte.

84.1 Hvert fengsel skal ha en direktør, som skal være tilstrekkelig kvalifisert for stillingen med hensyn til karakter, administrative evner, passende yrkesutdannelse og erfaring.

84.2 Direktører skal ansettes på heltid og skal vie hele sin arbeidstid til sine offisielle oppgaver.

84.3 Fengselsmyndighetene skal sikre at hvert fengsel til enhver tid står fullt og helt under ledelse av sin direktør, stedfortredende direktør eller annen bemyndiget tjenestemann.

84.4 Dersom en direktør er ansvarlig for mer enn ett fengsel, skal det alltid være en tjenestemann i tillegg som har ansvar for hvert av dem.

85. Kjønnfordelingen hos de fengselsansatte skal være balansert.

86. Det skal finnes ordninger som gjør at ledelsen kan rådføre seg med de ansatte som gruppe i spørsmål av generell art, særlig spørsmål som gjelder deres ansettelsesforhold.

87.1 Det skal finnes ordninger som oppmuntrer til best mulig kommunikasjon mellom ledelse, andre ansatte, instanser utenfor fengselet og de innsatte.

87.2 Direktøren, ledelsen og flertallet av fengselets øvrige ansatte skal kunne snakke samme språk som den største gruppen innsatte, eller et språk som flertallet av de innsatte forstår.

88. Når det finnes fengsler under privat ledelse, skal alle europeiske fengselsregler gjelde.

Spesialpersonell

89.1 De ansatte skal i størst mulig grad omfatte et tilstrekkelig antall spesialister som psykiatere, psykologer, sosial- og velferdsarbeidere, lærere og yrkes-, kroppsøvings- og idrettsinstruktører.

89.2 Om mulig skal passende deltidsansatte og frivillige oppmuntres til å bidra til aktiviteter sammen med innsatte.

Publikumsrettet arbeid

90.1 For å øke publikums forståelse av fengselets rolle i samfunnet, skal fengselsmyndighetene kontinuerlig informere publikum om fengselsvesenets formål og om arbeidet som gjøres av de fengselsansatte.

90.2 Fengselsmyndighetene bør oppmuntre publikum til å forestå frivillige tjenester i fengsler der dette passer.

Forskning og evaluering

91. Fengselsmyndighetene skal støtte et forsknings- og evalueringsprogram om fengselets formål, dets rolle i et demokratisk samfunn og om i hvilken grad det tjener sitt formål.

Del VI

Tilsyn og kontroll

Offentlig tilsyn

92. Et offentlig organ skal føre jevnlig tilsyn med fengslene for å evaluere hvorvidt de forvaltes i samsvar med nasjonale og internasjonale lovkrav og med bestemmelsene i disse reglene.

Uavhengig kontroll

93.1 Soningsforholdene og behandlingen av innsatte skal overvåkes av ett eller flere uavhengige organer, som skal offentliggjøre sine funn.

93.2 Nevnte uavhengige organ eller organer skal oppmuntres til å samarbeide med de internasjonale organer som har lovfestet rett til å besøke fengsler.

Del VII

Udømte innsatte

Status som udømt innsatt

94.1 I forbindelse med disse reglene er udømte innsatte å forstå som personer som er satt i varetekt av en rettslig myndighet i påvente av rettssak, domfellelse eller straffeutmåling.

94.2 Når innsatte er domfelt og har fått utmålt straff, kan en stat velge å anse dem som udømte innsatte dersom en anke ikke er ferdigbehandlet.

Behandling av udømte innsatte

95.1 Regimet for udømte innsatte må ikke bli påvirket av muligheten for at de på et senere tidspunkt kan bli dømt for en straffbar handling.

95.2 Reglene i denne delen fastsetter ytterligere vern for udømte innsatte.

95.3 I behandlingen av udømte innsatte skal fengselsmyndighetene ta utgangspunkt i reglene som gjelder for alle innsatte, og skal tillate udømte innsatte å delta i de ulike aktiviteter som disse reglene gir bestemmelser om.

Innkvartering

96. Udømte innsatte skal i størst mulig grad gis anledning til å velge enkeltcelle med mindre de kan ha fordel av å dele innkvartering med andre udømte innsatte, eller med mindre en domstol har gitt nærmere pålegg om hvordan en bestemt innsatt skal innkvarteres.

Klær

97.1 Udømte innsatte skal gis anledning til å gå i sine egne klær dersom disse er egnet til bruk i fengsel.

97.2 Udømte innsatte som ikke selv har egnede klær, skal utstyres med klær som skiller seg fra eventuelle uniformer som bæres av dømte innsatte.

Juridisk veiledning

98.1 Udømte innsatte skal uttrykkelig orienteres om sin rett til juridisk veiledning.

98.2 Alle nødvendige bekvemmeligheter skal stilles til rådighet for at udømte innsatte skal ha mulighet til å forberede sitt forsvar og å møte sine juridiske representanter.

Kontakt med omverdenen

99. Med mindre uttrykkelig forbud er nedlagt av en rettsmyndighet for et nærmere angitt tidsrom i en bestemt sak,

a. skal udømte innsatte motta besøk og tillates å kommunisere med familien og andre personer på samme måte som dømte innsatte,

b. kan udømte innsatte motta ytterligere besøk og ha ytterligere adgang til andre former for kommunikasjon,

c. skal udømte innsatte ha adgang til bøker, aviser og andre nyhetsmedier.

Arbeid

100.1 Udømte innsatte skal tilbys arbeid, men skal ikke pålegges å arbeide.

100.2 Dersom udømte innsatte velger å arbeide, skal alle bestemmelser i regel 26 gjelde for dem, herunder reglene om godtgjørelse.

Adgang til regimet for dømte innsatte

101. Dersom en udømt innsatt anmoder om tillatelse til å følge regimet for straffedømte innsatte, skal fengselsmyndighetene i størst mulig utstrekning etterkomme ønsket.

Del VIII

Formål med regimet for straffedømte innsatte

102.1 I tillegg til reglene som gjelder for alle innsatte, skal regimet for straffedømte innsatte være innrettet på å sette dem i stand til å føre et ansvarlig liv uten kriminalitet.

102.2 I og med frihetsberøvelsen er fengsling en straff i seg selv, og regimet for straffedømte innsatte skal derfor ikke forsterke den lidelsen fengslingen i seg selv innebærer.

Gjennomføring av regimet for straffedømte innsatte

103.1 Regimet for straffedømte innsatte skal innledes så snart en person er fengslet med status som straffedømt innsatt, med mindre det allerede er innledet.

103.2 Snarest mulig etter slik fengsling skal det for straffedømte innsatte utarbeides rapporter om deres personlige situasjon, de foreslåtte soningsplanene for den enkelte og strategien for forberedelsene til løslatelse.

103.3 Straffedømte innsatte skal oppmuntres til å delta i utarbeidingen av sine individuelle soningsplaner.

103.4 Slike planer skal i størst mulig grad omfatte

- a. arbeid,
- b. skolegang,
- c. andre aktiviteter,
- d. forberedelser til løslatelse.

103.5 Sosialt arbeid og medisinsk og psykologisk omsorg kan også inngå i regimene for straffedømte innsatte.

103.6 Som en integrert del av det samlede regimet for straffedømte innsatte skal det gis tilbud om fengselspermisjoner.

103.7 Innsatte som samtykker, kan delta i gjenopprettende tiltak og kan gis anledning til å yte skadebot for sine straffbare handlinger.

103.8 Det skal legges spesiell vekt på å sørge for egnede soningsplaner og regimer for livstidsdømte og andre langtidspådomte.

Organisatoriske sider ved fengsling av straffedømte

104.1 Med forbehold om kravene i regel 27, og så langt det lar seg gjøre, skal separate fengsler eller separate deler av et fengsel benyttes for å lette håndteringen av forskjellige regimer for bestemte kategorier innsatte.

104.2 Det skal finnes prosedyrer for utarbeiding og jevnlig gjennomgang av soningsplaner for innsatte etter vurdering av relevante rapporter, fullstendige konsultasjoner med relevante ansatte og med de aktuelle innsatte, som i størst mulig grad skal gjøres delaktige i arbeidet.

104.3 Slike rapporter skal alltid omfatte rapporter fra ansatte med direkte ansvar for den aktuelle innsatte.

Arbeid til straffedømte innsatte

105.1 Et systematisk arbeidsprogram skal søke å bidra til å oppfylle målsetningen med regimet for straffedømte innsatte.

105.2 Straffedømte innsatte som ikke har nådd vanlig pensjonsalder, kan pålegges å arbeide så sant legen finner at deres fysiske og mentale tilstand tillater det.

105.3 Dersom straffedømte innsatte pålegges å arbeide, skal arbeidsforholdene være i samsvar med de normer og reguleringer som gjelder i samfunnet utenfor.

105.4 Når straffedømte innsatte i arbeidstiden deltar i opplæring eller andre programmer som en del av sitt planlagte regime, skal de ha godtgjørelse som om de arbeidet.

105.5 For straffedømte innsattes vedkommende kan en del av godtgjørelsen eller det de har spart opp av denne, brukes til erstatningsformål dersom en domstol gir pålegg om det eller dersom den aktuelle innsatte samtykker.

Utdanning for straffedømte innsatte

106.1 Et systematisk utdanningsprogram, med opplæring i ferdigheter og med det til mål å forbedre de innsattes samlede utdanningsnivå og deres muligheter til å leve et ansvarlig liv uten kriminalitet, skal være et nøkkelement i regimer for straffedømte innsatte.

106.2 Alle straffedømte innsatte skal oppmuntres til å delta utdannings- og opplæringsprogrammer.

106.3 Utdanningsprogrammer for straffedømte innsatte skal innrettes etter fengselsoppholdets forventede varighet.

Løslatelse av straffedømte innsatte

107.1 Straffedømte innsatte skal i god tid før løslatelse gis bistand i form av prosedyrer og spesialprogrammer som setter dem i stand til å klare overgangen fra et liv i fengsel til et lovlydig liv i samfunnet.

107.2 Særlig for innsatte med lengre dommer skal det treffes tiltak for å sikre en gradvis overgang til livet i frihet.

107.3 Denne målsetningen kan nås ved hjelp av et løslatelsesforberedende program i fengselet eller gjennom delvis eller betinget løslatelse under tilsyn kombinert med effektiv sosial støtte.

107.4 Fengselsmyndighetene skal samarbeide nært med tjenester og etater som overvåker og bistår løslatte for å sette alle straffedømte i stand til å reetablere seg i samfunnet, særlig med hensyn til familieliv og sysselsetting.

107.5 Representanter for slike sosiale tjenester eller etater skal gis all nødvendig tilgang til fengselet og til innsatte for å kunne bistå i forberedelsene til løslatelse og i planleggingen av oppfølgingsprogrammer.

Del IX

Oppdatering av reglene

108. De europeiske fengselsreglene skal oppdateres jevnlig.

Merknad ¹ Da denne rekommandasjon ble vedtatt, tok Danmarks representant, under henvisning til artikkel 10.2c i forretningsordenen for møter mellom ministerrepresentantene, forbehold om rett for sin regjering til å stå fritt med hensyn til å etterkomme regel 43 nr. 2 i vedlegget til rekommandasjonen, idet den mener at kravet om at innsatte som holdes i isolat

skal ha daglig besøk av medisinsk personell, reiser alvorlige etiske betenkeligheter i retning av at slikt personell i realiteten kan få i oppgave å erklære innsatte skikket til fortsatt isolat.